

COSMUREANA

Anul X, No. 745

7 Noiembrie 1926

In acest număr:

Dr. S. BORNEMISA: Experimentări culturale
inutile

CORIOLAN BARBAT: Povestea toamnei

LEODOR MORĂȘANU: Liturgia câmpului,
Cântecete lui Anacreon Săgeata lui Eros

ION MUNTEANU: Cum se judecă la Turci

GEORGE A. PETRE: Trecea un an

S. BORNEMISA: Duhul cel rău, roman în continuare

INSEMNAȚII: S. S. T. R. A.; Palatul Ligei
Culturale; Astra în Băsarabia; Incă o re-
vistă; Paseri Călătoare; Uniunea intelectuală.

⋈ Revistă literară săptămânală ⋈

Director : Sebastian Bornemisa

Redactor : D. I. Cucu

Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș

EXPERIMENTĂRI CULTURALE INUTILE

de SEBASTIAN BORNEMISA

Lumea satelor trăește și astăzi în inchipuirea multora din orășeni, ca un vast teren de experimentări de tot soiul. E aproape credință generală, că acolo, unde frează dureri înăbușite și se desfășură în permanență tragedii neînregistrate, — este o nemăsurată și induioșătoare naivitate, este aproape o totală lipsă de înțelegere pentru tot ce pornește din ungherele sufletești, și este, în sfârșit, o clasă socială inferioară, într'un stadiu primordial de evoluție. O protoplasmă, care trebuie crescută, educată, civilizată. Credința aceasta, întemeiată pe o totală lipsă de elemente reale și ca atare bizară, a animat decenii de-arândul distinse figuri intelectuale și l-a făcut, ca să-și fixeze drept țintă de viață: educația masselor rurale. Țintă nobilă, înălțătoare și demnă! Sub vraja ei, care oricum, nu era lipsită nici de-o palidă aureolă pe glorie și nici de-o palidă perspectivă de recompensă, — distinse figuri orășenești au coborât din când în când în această pierdută lume a speciei umane, ca să ridice zăbranicul de pe primitivitatea ei induioșătoare și să samene în ogorul desfundat, cu două mâni sâmbânța luminii. Ce le păsa acestor harnici și iluștrii sâmbânători, că mijloacele adoptate de ei nu cădrau de loc cu primitivitatea rurală, — ce le păsa, că toate eforturile lor rămâneau sterpe și că din sâmbânța aruncată nu răsăria de cele mai multe ori nici un roa?! Ei trăiau într'un vis și-și

continuau opera halucinantă cu o îndârjire fanatică. Răsunetul acestei „opere culturale“ a lor era seismografiat cu o snervantă exactitate în altă parte și de pe urma ei curgea aproape totdeauna considerații destul de pipăibile. Câte figuri de-acestea nu trăiesc și astăzi în mijlocul nostru, și căi dibaci negustori de propagandă culturală nu decimează în permanență bugetele diverselor resorturi de stat, ca să împânzească satele cu gazete și cu cărți pe care nimeni nu le citește...

Există, fără îndoială, multă și dureroasă înexperiență, vulgaritate și naivitate în lumea satelor! Este și nevole de-o permanentă propagandă culturală și e de datoria cărmulitorilor, ca s'o angajeze. Dar, există totuși un dar. Această propagandă nu credem că o pot îndeplini ratate figuri orășenești, care habar n'au de ceea ce în mod real există la sate. Pentru a săvârși această propagandă, nu e suficient să crezi, că este de ea nevoie. Mai trebuie să știi și altceva. De pildă, care este de prezent nivelul cultural care totuși există, care sunt preferințele culturale care totuși se manifestă, și în sfârșit ce și în ce măsură interesează poporul. Cine este înarmat în suficientă măsură cu toate aceste experiențe, cine știe cum trebuie făcută o propagandă reală la sate, — s'o facă! Înșirule-se volos printre propagandiști, scoată ziare pe seama popo-

rului și beneficieze sănătos și de aureola de glorie și de sprijinul binevoitor al resorturilor de stat!

Să înceteze însă odată a se mai face în lumea, cu toată durerea ei dornică totuși de lumină, a satelor, **experimentări culturale inutile!** Proiecte, ca acela al fixării antenelor de radiofonie pe creasta colibelor dărmate de viscol, pot fi frumoase și cuceritoare figuri oratorice, dar nu pot decenii încă deveni realizări practice! Este o lege biologică indeobște cunoscută, că vietățile în evoluția lor nu pot face salturi. Această lege găsește perfectă justificare și în evoluția culturală umană. A trece deci dela doina sfâșietor de duioasă zămisliță în inima codrului, la musica wagneriană, credem că e totuși o deosebire pe care o poate ușor pricepe oricare orășan intelectual! A oltoi însă pe-o veche cultură populară bine determinată o civilizație nouă, a duce mai departe cu un pas simțul artistic existent al poporului și a-i desvolta gustul actual pentru creațiunile sale literare, — aceasta, poate, da, realmente, fi un scop de viață pentru cei ce vor să și dedice zilele propagandei culturale dela țară. Dar atât și nimic mai mult. Exagerările, însă, de orice natură ar fi ele, — întocmai cași experimentările, făcute de farsori cu nejustificate ambiții, sunt și rămân inutile!



POVESTEA TOAMNEI

de CORIOLAN BĂRBAT

Intr'o carte de povești trăia o fetiță de împărat. De când își amintea, trăia în chipul colorat al unei cărți de povești: — de pe balconul unui castel privea dusă la grădina, care se întindea înaintea castelului până hăt în vale și, care, nu se mai schimba deloc, era tot în deplină floare.

Mica domniță ținea în mână un crin frumos. Imbrăcămintea ei era o haină de mătăsoasă de culoarea lebedei și trasă cu fire de aur, la brâu era încinsă cu o brăcie de culoarea trandafirului. Părul ei negru-mătăsoasă, curgea în râuri pe umerii ei în jos și se respira printre firele de aur.

Ochii ei, — întruparea enigmaticelelor viselor ce mint.

...Dela o vreme însă priveșteea continuă din chipul ei obosise privirile pline de dorinți visate, neimplinite. Privea cu ciudă la crinul care îi oboșea mânușa de atâta ținuț. Vola să fugă afară din chip, să vadă cum e viața în lumea din afară de povești.

De mult o plictiseau toate celea din acea carte. O plictisea soarele cea galben, pentru că lumina întruna pe un cerlu de-a pururea senio, fără nori; o plictiseau boschetele de trandafiri roșii, pentru că erau tot înflorite. În sfârșit o plictisea monotonia continuă a chipului colorat în care trăia.

Starea aceasta îi deveni cu năcetul nesuferită, când, odată, pe neașteptate, ajunse printre firele tipărite ale cărții de povești o hârtie scrisă cu mâna. Cineva, într-o noapte, ascunsesese, în taină, o epistolă în acea carte. Scrisoarea se pitulase printre povești și stătea acolo liniștită. Nu se mișca deloc, însă în jurul ei se respira printre filele mohorâte o căldură de flori, parfumul unei primăveri amăgitoare.

Acest parfum atinsese și trupul fraged al miciei domnițe. O cuprinsese în mrejele lui și în inima ei îi furisă o dorință, care o mâna spre necunoscut. O muncea mereu dorința celor nespuse și netrăite. Și odată, când afară în lume era noapte, iar în chipul ei strălucea soarele cea bolnav, în desperarea ce era, strigă după ajutor.

Strigătul ei stăbătu printre sutele de file ale cărții de povești și o bătrână vrăjitoare, care trăia în chipul vecin, în mijlocul unei păduri

LITURGHIA CÂMPULUI

De-aseard plouă, plouă înainte...

Ingrămădiți, ca niște munți grozavi de spumă,
Purtați de-o mână bună și cuminte,
Mustoșii nori, din crama lor căruntă,
Tot storc, tot storc stăruiților de-aseard,
Lăsând să se reverse peste țară
O apă blândă, deasă și măruntă.

Răcoritoare, proaspătă și moale
Leșia ei o simt pe ochi, pe frunte,
M'atinge abea, pe suflet mi se lasă:
Paijenii ce arde pe-o comoară
Purtat de-o dulce și sălbatecă fecioară
În drumu-i alb și candid de mireasă..'

... Ce se petrece-acum mai sus de lume
E slujbă, rugăciune ori tăcere?!

Încetă-ți clipă ochii cu plăcere
Și nu știu cum îmi vine,
Dar mie lumea n'reagă-acum îmi pare
O țară și fantastică grădină
În care-un bun și prea-cuminte grădinar
O toamnă a tot scobit și-a sămănat
A netezit țărâna strat cu strat,
În vijeli de vânt, în colb de soare,
În mohorit suspin de amurg, în răs de rouă —
Și-acum, ea n'r'o biserică, cu grijă,
Stăruiților din urlașă-i stropitoare
O udă n'cet cu mâinile-amândouă!

TEODOR MURĂȘANU

sălbatică, auzise strigătul domniței și i se făcu milă de ea. Doar știa bătrâna vrăjitoare cât e de tristă monotonia și, apoi, își reaminti destul de bine, că odată, de mult, când bătrânețele n-o apăsau într'atăta, iar fața ei nu era deloc sbârcită, cum se furișase și ea din cartea de povești în lumea schimbăcloasă.

Bătrânele vrăjitoare povățuesc bucuros pe domnițele cele tinere... Nicl ea nu stătu mult pe gânduri. Își puse în cap căciula vrăjită, încălecă pe o mătură și hald la drum. Sbură peste sutele de file, până în grădina frumoasă a domniței. Domnița cum o zări, începu să bată în palme de bucurie, aruncă jos crinul și alergă într'un suflet spre bătrâna vrăjitoare.

Bătrâna vrăjitoare îi dădu poveștele trebuințoase și între altele îi spuse:

— Grijește-te bine, copilul! Și după întâiul cântec de cocoș să te

întorci înapoi, că de nu, te vei căi amar!

— Mă reintoc la timp! — îi striga mica domniță și cu un salt îndrazneț sări din cartea de povești, în realitate.

Stătu o clipă în nedumerire. Afară în lume era întuneric. Pe fereastra deschisă pătrundea lin adierea unei nopți senine de Maiu. Din depărtare se auzea cântecul unei privighetori. Și noaptea o chema. Se lăsa încet, pe fereastra deschisă, în jos printre frunzele unei vițe sălbatică, care acoperea peretele castelului.

Și ce să vezi, se află într'o grădină frumoasă, care era presărată cu boschete de trandafiri și cu straturi de fel de fel de flori, printre carel șerpulau cărările înguste. Pe cer însă nu era soarele cea galben și trist ca cel din povești, ci era altăceva ca unul corn de argint, care acoperea cu o pulbere argintie

florile, carl, pitite în straturile multicolor-argintiu, își răspândeau — cadelițiând — mirezmele lor candidă de floricele înflorite. Chiar și noaptea părea că doarme ușor în culcușul ei de frunze... Mai departe un lac, — în care își oglindeau salciile ramurile lor pletoase, — își legăna încet undele sub vraja unui cântec de mandolină. Melodia se furișă încet printre boschetele de flori, acoperea cărările, umplea văzduhul și înfășura întreaga atmosferă într'un farmec de negrăit. Iar din soarele argintiu revărsa pe nesimțite o ploaie de raze, fermecată de o poezie necunoscută...

Cine era străinul care cânta așa de frumos? Un biet trubadur răătăcit în părțile acestea dintr'o țară depărtată.

Și o minune. Trubadurul venea chiar spre domniță. Cu fiecare răsuflu depărtarea ei scădea și deodată străinul se află în fața domniței.

— Tu ești cea mai frumoasă domniță din lume, — îi șopti el.

— Și tu cine ești? Cum te numești? — întrebă frumoasa mică domniță.

— Eu mă numesc „Cântărețul Iubirii” — îi răspuse streinul.

— Cântărețul Iubirii... Ce nume frumos ai...

Străinul să aplecă și o sărută.

— Ce a fost asta? Și mica domniță tresărind se înroși, — buzele tale doar' acum au spus cuvântul cel mai dulce, acum, când nu au vorbit.

— Ce ți-am spus a fost numai un sărut.

— Nu te înțeleg. În povestea mea nu am auzit de așa ceva. Spune-mi ce e sărutul?

— Sărutul e vorba nevorbită, e gralul celor nepovestite, — îi răspunse streinul.

— Imi plac cele nepovestite — îi șopti mica domniță — mai spune-mi...

...De aici înainte în fiecare noapte fugi din chip în realitate, ca să simți pe buzele ei vorbele nevor-

niță, când în drumul său, trecea pe lângă ele.

În scrisori era vară, chiar și afară în lume, era vară și în sângele micii domnițe. O vară caldă, frumoasă, despre care nu bănuia, că în fiecare noapte îi răpăște câte ceva.

Și au trecut multe nopți... În cartea de povești ajungeau scrisori tot mai sinistre. Afară pe la ferestri începu să colinde, din când în când, vântul și ramurile se întindeau goale, ca niște schelete, spre rigida transparență a ferestrelor. Zilele se făceau mai scurte... scurte erau din ce în ce și scrisorile, și veneau tot mai rar... Mica domniță încă nu știa ce sunt lacrimile și că vara va trece odată.

Dar timpul, care în chipurile colorate ale cărților de povești stă tot pe loc, afară în lume se grăbea, par'că fugea, par'că alerga.

Trandafirul și-au lepădat floarea. Pe cer, vântul purta valuri de nori cu cari acoperea soarele argintiu al nopților. Și nopțile erau tot mai reci, mai mohorâte, ca și scrisorile din urmă ascunse în cartea de povești.

Micii domnițe îi era frig și frică în grădina acea întunecată și părăsită. Cântărețul ei venea tot mai rar și tot mai târziu și când venea venea încet, încet de tot.

Mica domniță nu voia să observe nimic și cu o iubire naivă îl reținea când voia să se ducă. Și doară... cocoșul a cântat de mult! Dar micile domnițe nu aud nici odată cân-



CÂNTECELE LUI ANACREON

— Din originalul grecesc —

SĂGEATA LUI EROS

Bărbatul celei mai frumoase'n Lemnos,
Având atelier pe vârf de munte,
Comandă veche a zeilor iubirii
Cioplea din fier mii de săgeți mărunte...
Și Kypris le-ntingea pe rând în miere
Iar Eros, apucându-le de vârfuri,
Le întingea apoi într'o otravă.
...Din lupte nimeri pe-acolo Ares,
El își suci înfricoșata lance
Răzând de săgecioarele Iul Eros.
Dar Eros zise: ți se par ușoare?
Iea una 'n mână și-o să vezi îndată!
Apucă Ares săgecioara 'n mână
Frumos zâmbește Kypris alături.
— „În adevăr e greal” oftează Ares,

Și strigă: „scapă-mă de-a ei văpsie!”
Răspunde Eros: „vezi numai ce grea e!”
Decât o roată de căruță
Viața noastră-i mai fugară,
Curând, curând o să ne zacă
Cenușa 'n urna funerară...
La ce să-mi dați atunci miresme
Și rău de-oleiuri în mormânt?
Acuma vreau cununi de roze,
Acuma până-s pe pământ
Fecioare dulci să le iubesc!
Pân' ce-o să-mi faceți focul torții
Eu vreau să cânt pe dansul morții
Și orice griji să-mi fugăresc!

TEODOR MURĂȘANU

CUM SE JUDECĂ LA TURCI

de ION MUNTEANU

tecul cocoșului, când voesc să-și recâștige iubirea, pe care nu voesc s'o plardă. Și s'a rugat așa de frumos de el... Cocoșul a cântat a doua oară și... când se făcut iarăși noapte se îndeplini prezisa vrăj toarel. Mica domniță se căi amar... Cel pe care-l aștepta, n-a mai venit.

Tremurând colindă prin grădina tristă. La izbirea vântului ramurile se îndolau vâlcărindu-se. Umbre împletecite rătăceau de-asupra pământului umed. Și cum fugea așa, îi eșeau în cale boschetele-schelete ale trandafirilor morți. Inspăimântată se opri, dar vocea ei slabă tot mal chema pe cineva, care nu-i răspundea.

Își îngropă fața în palme. Ce caută ea aici? Și de-odată vol să fugă înapoi în poveste.

Dar călea, pe care se înapoia în poveste, era acoperită cu frunze moarte, — a îngropat-o toamna.

În jurul ei era numai realitate. Și durerea care în aceea clipă i-a pătruns în inimă, nu a fost din povestii, ci durerea oamenilor, și nu lacrimile din povestii, ci lacrimile durerilor omenești au năvălit în ochii ei.

Lacrimile aceste amare au dat obrăzilor ei o culoare palidă și o durere sălbatică, parcă, sub halna ei de culoarea lebedei, acolo în partea stângă, i-a rupt ceva...

Și după multe rătăcirii, în zori de zi, ajunsese acasă, — în cartea de povestii.

...În zadar mai lumina soarele din ch'p, în zadar erau înfloriți trandafirii roșii; ea nu putea să uite, că afară în lumea realității, florile s'au veștejit, că primăvara a trecut și vara s'a dus.

În cășorul ei își făcu loc întrebarea:

— Oare și oamenii se ascund în povestea lor, când afară e toamnă?..



Taghi Hussein era comerciant de smochine în satul Neh. Avea două sute de cămile, treizecișnouă de ani și nici o soție, pentru-ce era urât de toți dreptcredincioșii și dreptcredincioasele musulmane. El îi zicea: „Se cuvine să ai atâtea soții câte și cămile. Mohamed ne învață să cumpănim plăcerile cu durerile. Cine întrece măsura plăcerii va păcătui, căci pământul e lăcașul ispășirii, iar al fericirii sunt numai cele nouă ceruri. Între cele douăsprezece vișii, Mohamed a pus și bogăția. Ne-a învățat să ne însurăm de atâtea ori, de câte ori ne crește a-vușla, știind că atunci ne vom feri de aur ca de foc. Tu calci legea strămoșească! Peste-te, de mânia cerurilor!”

Taghi Hussein rămânea totă sora la însușirile concelătenilor, pentru-ce aceștia îi poartă gând rău și vor să se răsbune.

El părăse la cadul mehkei* din Lajlik, cețateea cea mare, că vinde dreptcredincioșilor vin și alte be-turi spurcate, stăruind astfel legea.

Cadul porunci să i saduca în-ainte acest suflet pierdut, pentru-ca luându-și pedeapsa euvenită, să-l readuca credinței adevărate spre mulțumirea tuturor.

Taghi Hussein se pioconește adânc și începe să se vaete:

— Fil binecuvântat preamăritul meu stăpân și să crepe toți dușmanii mei și ai tăi! Jur că păra-l minci-noasă. Dușmanii îmi sapă groapă, pentru-că sunt cel mai bogat între ei. Am avut o sută de cămile, cu vola ta mai am nouăzecișnouă. Cea a sută e afară, te așteaptă.

— Mulțumesc — îl răspunde cadul — dar spune-mi pentru-ce nu ești însurat?

— Preamărite, găsești și tu, că o însurătoare e o spânzurătoare. Mai multe soții sunt tot atâtea laduri.

— Adevărat — zice cadul — dar pentru-ce să ne sugrumăm numai noi cu funia spânzurătoarei, iar tu să îți porți capul sănătos. Și apoi să ști, că cine nu a suferit e un bleșemat și jumătate. Orice cuvânt rostit de dânsul e o minciună gogonată, pentru-că durerea nu l'a învățat cumpătarea vorbeii. Ești un minciinos deci Taghi Hussein! Ai

vândut băuturi spurcate dreptcredincioșilor. Voi pune să și se dea nouăzecișnouă de lovitură în tălpi. Găsește că pedeapsa e din cale afară de blândă. Un baston pentru o soție.

— N'am numai nouăzeci de cămile — se vaita Taghi. Zece și le-am dăruit fie, mai scade și tu din numărul băstoanelor.

— Fie deci nouăzeci de lovituri. Dacă ai avea mai puține cămile te-aș pedepsi cu mai puțin, dar unde e mult, tot mal mult se cere.

— Atunci să-mi mai rămână optzecișnouă judecătorul meu, dar jur că nu-ți mai pot da nici unul!

După pedeapsă Taghi Hussein părea un mort. Ab'a putu să se târască până la poarta mehkei. Se culcă pe spate și își ridică picioarele în aer, blestemându-se sau poate-l blestema pe judecător.

Trecu pe-acolo un țaran din Neh și văzându-l îl întrebă: „Doar nu te-ai făcut ghiaur o Taghi, căci te văd rugându-te cu picioarele către cer.”

— Să te trăsnească Alah și pe toți ai tăi din Neh! Du-te și închiriază-mi o cămilă, să pot merge acasă.

— Te voi duce eu — îi zice țaranul. — Iml dai zece galbeni și te voi sălta ca pe un fulg. Dacă vrei vom merge în pas de melc, iar dacă ți-e grabă, vom galopa în pas de cămilă.

— Îți dau un galben — se rugă Taghi.

— Fie — lăsa țaranul, iar în gând își zicea — te-ai învăța eu să călărești pe tatăl Ali pentru un galben. Și apoi pornesc la drum.

Se înoptează. Tatăl Ali cântă și glumește, pe când Hussein se vaită și blestemă.

— Fiecare în limba sa laudă pe Domnul — glumește Ali.

— Să-ți sece vocea — îi dorește Taghi.

Mai fac călți-va pași, apoi tatăl Ali se oprește și zice cu o voce întunecată: „Nu te pot duce pentru un galben. Dacă îmi dai zece te port până în sat, dacă nu te las pradă șacallilor!”

Hussein se vaită că un prunc nou născut și când vede că Ali pleacă lăsându-l singur, îl recheamă prōmitându-i nouă galbeni,

* tribunal.

All îl duce până la jumătatea drumului între Vallik și Neh și apoi îl răstoarnă într'un șanț: „Nu te mai duc decât pentru o sută de galbeni. Ești greu ca un cățâr, iar eu sunt slab ca o femeie. Dă-mi o scrisoare pentru această sumă și te voi purta până în sat. Dacă nu te las pradă leilor, i'auzi cum răcnesc?!
— Pentru o sută de galbeni cum-păr cinci cămile — țipă Taghi.
— Cum, pe mine mă pul în acelaș rând cu cămilele — se infurie All și vrea să plece.
— Mai sunt douăzeci de leghe până în Neh. Până să treacă vre-un călător te-or sfâșia leii.
— Clătîni din cap. Nu crezi că răcnetul de mai înainte a fost de de leu? Crezi că a fost de asin? Fie, dar te-or găsi tâlharli și te-or vinde rob.

Taghi Husseln îi dă o scrisoare pentru nouăzecișnouă de galbeni și plânge tot drumul, blestemând pe Alah, pe judecător pe cel din Neh, afară de tatăl All, pentru că aceasta i-ar urca taxa de transport, la prima înjurătură.
Ajuns acasă Taghi Husseln se gândește la înșurătoare până ce durerea e vie, pentru-că știe că odată trecută ar fi în stare să mai ia o sută de lovituri în locul unei căsătorii.

— Voi lua odată numai una — gândește Taghi — căci otrava dacă nu e luată cu picătură te omoară pe loc. Cu vremea mă voi obișnui și cu veninul. Sunt unli cari trăesc chiar dacă iau otrava cu paharul, căci au început de la mal puțin și s'au învățat cu răul. Inora li-se pare chiar dulce otrava.
Prima lul soție fu Fatma, unlica flică a unui vecin bogat. O văzuse odată fără vâl și o găsi din cale afară de urită.
— Cel puțin știu ce iau — își zicea Taghi — și nu voi avea nici o surpriză neplăcută în noaptea nunții.
Taghi Husseln nu se înșelase în alegere. Deși Fatma era urită, se știa face plăcută, pentru-că era înțeleaptă și cumpătată. Aceasta din urmă virtute e foarte prețuită de bărbații mai în vârstă.
Primul care veni să-i felicite în dimineața cea dintâi a căsătoriei, fu tatăl All.
— Te văd palid și ochii îți stră-lucesc, o Hussein, dovadă că îți prilește căsnicia. Învățații ne spun că otrava odată luată, nu te mai poți desbăra de ea. Cine a tras

TRECEA UN OM...

Prietene, ți-aduci aminte?...
Trecea un om plângând pe stradă —
Și-o ploaie neagră de tristețe
Pe oameni a 'nceput să cadă.

Trecea un om plângând prin lume...
Noi nu știam ce chin l-apasă
Și 'n seara-aceea, mai de vreme
Ne-am reîntors tăcuți acasă.

Apoi, în odaia noastră,
Pierduți în fundul de havane,
Am tot vorbit o noapte 'ntreagă
De suferințele umane...

Prietene ți-aduci aminte?...
Trecea un om plângând pe stradă —
Și-avea în piept venin de veacuri
Și 'n lacrimi fulgerări de spadă...

GEORGE A. PETRE

din ciubuc, nu se mai lasă niciodată de această plăcere. Te-ai înșurat crezând că te oprești la una, dar nici haremul sultanului nu îți va părea prea mare, odată ce-ai prins gust de femeie.

— Nu vreau să te mai supăr cu trancănelile mele. Ți-am adus hârtia, dă-mi cel nouăzecișnouă de galbeni.

— Ești atunci și Fatma care ascultase vorbele lui All și încrunțându-se către acesta îi zice:

— Știu toată povestea hârtiei. Vei primi nouăzecișnouă de lovituri în loc de galbeni, dacă n'ai să te cărăbănești îndată. Coranul zice: „Cine se folosește de nenorocirea celui bătut de soarte, să n'aibă nici o cinste și nici un folos din cea-ce a volt să câștige“. Hussein al meu a fost în neputință, iar tu i-ai stors prin ameninșări acea hârtie.
— Ai prins gust de bătae cinstitule Hussein. Te iei după vorbele femeii, când știi că în Lallik trăește un cadlu prea drept. Voi merge să te părăsc.
Husseln voia să-l rețină, dar își văzu nevasta încrunțată. Oftă și îl lăsă pe All să plece.

La judecată se duse Fatma și spuse ceea ce am auzit odată.
All îi răspunde: Coranul zise: „Dacă ai rostit un cuvânt, chiar mincinos să fie acela, să-l urmezi ca și când ar fi adevărat. Cel mal greu păcat e minciuna. Cine va zice înaintea slujbașilor sultanului, că n'are decât un fiu pentru oaste și într'adevăr va avea doi, îl va

omorî pe acesta, pentru ca să i s'adeverească cuvintele zise“.

„Husseln a zis că își va da nouăzecișnouă de galbeni. A crezut că mă va înșela, căci în sine se gândea că sunt mincinoase cele rostite. După coran, se cuvine să-și îndrepte greșala, făcând să se împlinească cele promise“.

Fatma roșle de mânie s'aprople de urechea sultanului și îl șopti ceva. Acesta dădu din cap în semn de afirmare. Porunci să-l lege pe Ali și puse doi slujitori să-l bată în tâlpi.

După zece lovituri îl întreabă:

— Câți lași din cel nouăzeci și nouă de galbeni?

— Pe toți — răspunde Ali — căci vei pune să mă bată până vom ajunge la un galben și apoi e mal cu cale să-l lași deodată decât cu țărâita.

— Ești un înțelept bătrânule — zice cadlul. După coran nu mal ai nici o pretenție față de Hussein. El ți-a datorat, tu l'ai ertat, legea e făcută. Fatma răsbe bucuroasă, dar se întunecă când auzi pe All:

— Măritul meu stăpân, Hussein se laudă că atunci când a fost la tine, ți-a spus că n'are decât optzeci și nouă de cămile, pe când el are cu o sută mai multe. Poruncește să fie adevărate cele rostite în fața ta.

Fatma leșină, pecând cadlul trimetea zece slujbași s'aducă cele o sută de cămile ale lui Hussein, pentruca să nu-l lase pe bietul credincios în păcatul minciunii.

UN CONCURS AL „ASTREI“

Premii pentru învățătorii și profesorii cari vor instrui mai mulți analfabeți.

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român „Astra” Sibiu, distribuie pentru anul școlar 1926/27: a) un număr oarecare de Abecedare pe seama neștiutorilor de carte, adulți, lipsiți de mijloace, cari vor să învețe carte în cursul acestui an școlar; b) 40 premii de câte Lei 2000 acelor învățători și profesori, cari se vor distinge prin instruirea unui număr mai mare de analfabeți, îndeosebi în vârstă de peste 18 ani, în cursuri aranjate anume spre acest scop; c) pentru premierea celor mai vrednici 5 elevi ai fiecărui curs, anunțat de mai înainte, se vor pune gratuit la dispoziția fiecărui președinte de săptămână sau de cerc cultural câte 5 broșuri potrivite din Biblioteca populară.

Constatarea succesului obținut, în cetit, scris și socotit, în aceste cursuri, se face în modul următor:

1. La încheierea cursului se face un examen în fața președintelui săptămânatului „Astra” sau a președintelui cercului cultural al acestuia din comuna respectivă, care va raporta comitetului central despre cursul și rezultatul examenului, care va fi public.

De dorit este ca după terminarea examenului, elevii să se producă și cu declamări și cântări.

2. Instructorul va face înainte de examen consemnarea celor ce au fost înscrși la curs, dinpreună cu acelor ce au urmat de fapt până la sfârșit. În aceasta consemnare se va indica: a) numele elevului (eivei); b) vârsta; c) progresul obținut la examen (a învățat: a cetit, a scris a socoti, pe deplin, sau numai în parte, a știut carte mai înainte etc.)

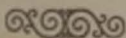
Consemnarea se va înalnta după examen comitetului central, cu recomandare pentru eventuală premiere.

3. La premii e de dorit să reflecteze și instructorii din Basarabia ai acestor cursuri și cei din cazarme.

Sibiu, 16 Octomvrie 1926.

Dr. O. RUSSU,
vice-președinte.

ROMIL SIMU,
secretar



INSEMNĂRI

S. T. S. R. A.

Câteva păreri în legătură cu organizarea societății noastre

În dorința de a lămuri, în linii generale, rostul și organizarea S. T. S. R. A. — cred nimerit să aștern aci, deschiș, câteva păreri pe care nu le socot cele mai definitive, mai miezoase și complete, din câte se pot aduce.

Se va lua de model organizația și statutele Societății Scriitorilor Români — dovadă că nu suntem regionalști, cum s'a spus de către unii. Statutele, bineînțeleș, se vor modifica ici-colo, fiind seamă de referințele vremii și a împrejurărilor.

Activitatea Societății

De o parte — activitatea pur literară, a membrilor. Încurajarea talentelor începătoare și decuplarea Vicleemiștilor...

De altă parte — Societatea, în mod colectiv și individual va contribui an de an, lună de lună, zi de zi, faptă, de faptă, la cultivarea și luminarea poporului, de jos până sus: — fărăosebire de „dincloș” și „dincloșe” dragostea românească; fărăosebire de confesiune (frăția bisericăască); fărăosebire de... politică (pacea Patriei mele).
Ză lucră limpede. Argumente — de prisos. Se poate vorbi doar despre ceva **voios și ostensibil...**

Ca piteii, cu gura mare nu se discută. Acesta se ține în Circ — spre a avea ceaialaltă o cale mai liberă și mai comodă pentru fanle.

Membrii Societății

Pentru ostași mulți — cadre largi. Pentru idei și fapte complete, integrale, — cadru complet. Vor face parte din Societate nu numai talentații ci și talentatele. Viața — ne este un suprem argument, care nu începe numai dela mărul lui Adam și Eva. Tindem spre armonizare — supremele armonizări. Despre artă se spune că e o republică, — republica valorilor. Să între în această organizație și kolegele noastre valoroase, talentate.

Nu numai literații — ci și pictorii, sculptorii, compozitorii, iscoditorii în ale științelor, cred că e logic să facă parte din organizație. Fiecare artă își are scrisul său, care poate să nu conștiea numai decât din întrebunțarea alfabetului. Pictorul scrie cu ajutorul culorilor. Sculptorul cu dalta. Compozitorul cu ajutorul notelor. Subt numirea de scriitori nu înțelegem numai pe cei ce întrebunțează cuvinte și toc.

Membrii de drept

E ceva mai grav, mai gingaș, mai explozibil — mai ales acum când e vorba de așezat temelii, de înjghebarea unei societăți. Și e bine să nu jignim pe nimeni, dar nici să ne compromitem dela început.

Un comitet neutru, în afară de tinerile cadre, va cerceta dosarele literare ale fiecărui — și va aviza.

Din comitet, cred nimerit să facă parte dnti Oct. Goga, Bogdan Duică, Agârbiceanu, Al. Ciura, Emil Isac, S. Bornemisa etc.

Argumente — larăși de prisos.

Eu unul prefer să rămân pe din afară — decât să văd că un ideal atât de scump sufletelor cinștie s'ar compromite dela început prin anumite greșeli sau slăbiciuni... literare

Socot că această Societate nu trebuie să fie un azil, o pepinerie, un spital de intrămare pentru talentele rachitice. Nu poate fi o familie în care întră toți trozii și Vicleemiștii artei.

Va spune cineva:

Bine nene, dar și dta ești unul dintre ceice ai fost în noaptea aceea în grădina Ghetsimani, cu Isus...

Nici o durere și tristețe: — să rămân în drum!

Înființarea acestei Societăți pentru sufletul meu e o desăvârșită și eternă bucurie ce mă va răsplăti o viață întreagă.

O revistă a Societății

Nici vorbă nu poate fi deocamdată — numai dacă latifundiarii și îmbogății de războiu nu ne vor veni în ajutor cu daniile lor serloase.

Până atunci...

Credem că dl S. Bornemisa directorul acestei prețioase reviste ne va putea veni în ajutor punându-ni-o la îndemână — macar pentru publicațiile oficiale ale S. T. S. R. A.

Ar urma apoi o Bibliotecă a Scriitorilor Ardeleni.

Sediul Societății — în Cluj.

Și lucră firesc, la Congresul Scriitorilor Ardeleni vor participa, membrii de drept ai Societății conform avizului dat de către Comitetul presidat de către domnul Octavian Goga.

Acest congres cred nimerit să se țină în săptămâna întâie, după sărbătorile Nașterii Domnului.

Scriitorii cari aderează la înfăptuirea acestei utile Societăți de o covârșitoare importanță în viața culturală a poporului nostru, sunt rugați a-și trimite adresuniele lor la adresa Redacției „Cosinzeana” — cel mai târziu până în ziua de 1 Decemvrie 1926.

Per aspera ad S. T. S. R. A.

VALERIU BORA

Palatul Ligii Culturale. În ziua de 8 Noembrie, se va pune, cu mare solemnitate, platra fundamentală a palatului „L'gei Culturale” care se ridică în București, pe Bulevardul Elisabeta, peste drum de liceul Lazăr. După 35 de ani de rodnică activitate întră redeșteptarea conștiinței noastre naționale, Liga își va putea avea un cămin al ei propriu. Preocupată de țelurile ei ideale, această vrednică asociație de cultură

și patriotism curat nu s'a îngrijit de înfățișarea ei exterioară. Ani de zile birourile Ligei s'au mutat de colo-colo, dar nestatornicia ei materială nu a clintit-o nicio clipă de la înaltele îndatoriri morale, cărora se consacrase întreagă.

Obiectivul principal a fost atins. Clipa măreață a împlinirii idealului nostru național ni-a găsit cu candelele aprinse; dincolo luminând cărările vitejilor cari porniau fără precupețire spre ultima jertfă ce trebuia să aducem destinului, aici încălzind nădejdi vii de libertate. Liga Culturală se consacră deacum întru totul celei alte laturi a rațiunii sale de a fi: culturale naționale. Au venit vremurile de realizări practice și durabile. Așezăm temelile vieții românești integrale, care trebuie să-și ridice falnic edificiul viitorului. Și vrednica mamă a conștiinței naționale a început să se gândască și la cele ale prezentului durabil. E un drept al ei, pe care nimenia nu va cuteza să i-l conteste.

Palatul care se ridică în București va fi nu numai o mândrie editară a Capitalei României întregite în bună parte prin străduințele Ligei Culturale, ci și o mărturie materială a vredniciei care ni-a dus la unirea noastră a tuturor: va fi un simbol al vremii. Se cuvine pentru aceasta ca toți să contribuim la ridicarea lui, în măsura puterilor noastre materiale. Bănci și instituții economice românești din Ardeal, cu bune tradiții de sprijin cultural; asociațiuni profesionale sau simpli particulari, nimenia nu trebuie să lipsască de a-și da obolul la ridicarea acestui monument. Și nu ne îndoim că Ardealul, care și-a legănat atâtea nădejdi de mai bine în activitatea din trecut a Ligii, va ști să fie și de rândul acesta la înalțimea virtuților sale patriotice.

Donațiunile pentru palatul ce se va ridica se trimit la sediul Ligii Culturale în București, str. Banu Mărăcine 1.

D. I. C.

„Astra” în basarabia. Am anunțat încă în numărul nostru trecut frumoasa activitate culturală desfășurată de „Astra” în Basarabia. Gândul bun a prins și e o justificată mândrie pentru Ardeal faptul că „Astra” este singura societate culturală românească îmbrățișată cu o emoționantă căldură în provincia de peste Prut. Întorcem prin aceasta cu recunoștință marele bine

pe care ni l'a făcut vrednicul mecenat basarabean, de curând repositat Vasile Stroescu, în vremurile grele pentru noi în Ardeal.

„Astra” prin tradiția ei de cultură populară aici, duce dincolo de Prut prinosul roadelor sale. Cunoșcând bine mijloacele de activitate folositoare pentru cultura maselor, e fără îndoială că munca ce o va desfășura în mijlocul fraților noștri basarabeni va fi tot atât de bogat încununată de succes, ca opera de granit realizată în Ardeal, în cursul celor 65 de ani de stăruitoare și luminată activitate.

Salutăm cu încredere despărțămintele noul ce se crează peste Prut, ca și buna publicație populară, care a început să apară sub auspiciile „Astei” în Basarabia „Galul Nostru”.

Încă o revistă. Cu data de 1 Noembrie a apărut la București o nouă revistă, care se intitulează „Fala gal”. Un grup de tineri din jurul lui Mihail Dragomirescu, sub ațentia orientare a acestuia s'au hotărât să apere cu îndârjire concepțiile literare ale maestrului. Lucrul este desigur laudabil, iar revista, pornind cam bătaios la drum, va oferi desigur spectacolul unei interesante lupte literare.

Dar, deși nu putem nega opera critică a lui Dragomirescu, noi nici nu o admitem decât cu foarte multe rezerve. D. Dragomirescu are despre opera literară adeseori concepții prea mult geometrice. Aceasta însă nu înseamnă că revista nu ni este simpatică. Din potrivă, ne place îndrăznelala cu care pornește pieptis la luptă, energia cu care sgâlțâie falsele glorii ale poezii noi, ca și tradiționalismul ei respectat, care nu diferă mult de al nostru.

Camaraderește, urăm „Falangei” izbândă, chiar dacă uneori se va întâmpla să nu fim de aceeași parte a baricadelor.

Paseri călătoare. E titlul unui volum de versuri semnat de dl Emil A. Chiffa un modest și stăruitor poet ardelean. Dl Chiffa este poet prin înclinație fără a fi un poet propriu zis. O sensibilitate deosebită de sensul comun al cuvântului îl duce pe căile pline de ispite ale poeziei și dă reușește adeseori să exteriorizeze plăcut ceea ce simte. Dl Chiffa nu este la cel dintâi volum. „Paseri călătoare” e al șa-

selea op și altele se anunță în curs de apariție. E în aceasta dovadă de risipire, o generozitate care trădează un bogat conținut sufletească.

Versurile dlui Chiffa, corecte ca factură, se citesc cu plăcere în orele de răgaz.

Uniunea intelectuală română.

La București s'a constituit Uniunea intelectuală română sub patronajul unui comitet format din M. S. Regina ca prezidentă de onoare și membri S. S. Patriarhul Miron, I. P. S. S. Mitropolitul Vasile al Blajului, dnele Sabina Cantacuzino, El. Văcărescu, Alina Voinescu, Adela Xenopol și dnii Gr. Antipa, C. C. Bacalbașa, Brătescu Voinești, V. Branisce, G. Buzdugan, dr. I. Cantacuzino, Ovid Densușianu, Dem. I. Dobrescu, I. G. Duca, George Enescu, G. Givănescu, Octavian Goga, Paul Gorle, D. Gusti, N. Iorga, dr. Marinescu, S. Mehedinți, Istrati Micescu, Iacob Negruzzi, P. P. Negulescu, I. Nistor, M. Oromolu, V. Pârvan, Ion Petrovici, Șt. Popescu, Sextil Pușcariu, M. Sadoveanu, I. Simionescu, Jean Steriade, T. Stoeneșcu, N. Titulescu, Al. Tzigara-Samurcaș.

Comitetul de acțiune compus din dnii C. Rădulescu-Motru, Dragomir Hurmuzescu, I. Țițelca, G. Mironescu, C. Hamangiu, I. Tașcă, Mircea Djuvara, Principele Brâncoveanu Basarab, N. Dianu, Al. Hodoș, C. Beldie, d-nele Calypso Botez, Ioana Ghica și Zoe Caribol, a votat statutele Uniunii și a început să funcționeze în conformitate cu acestea.

POȘTA REDACȚIEI

Radu Drala. Am primit cei 100 Lei, vă rugăm să cunoașteți că mai aveți de plătit pe anul acesta încă 150 Lei.

Nelly Chiticean. Deoarece abonamentul revistei este anual 300 dv. mai datorăm prin urmare cu suma de 200 Lei. — Vă rugăm a ne trimite acești bani cât mai neîntârziat.

Elenușa Popovici. Confirmăm primirea banilor.

Dr. Valeriu Ofelea. Am primit banii. Abonamentul Dv vă este plătit până la finea anului.

Societatea Culturală „Veniamin Costache” Huși. Confirmăm primirea celor 300 Lei. Adresa vi s'a schimbat.

Petre V. Popovici. Am primit cei 150 Lei.

Aurora Melania Muncușlu, Confirmăm primirea banilor. Abonamentul dv, este achitat acum pe întreg a. c.

Dr. Valeriu Mărcuș. Confirmăm primirea sumei de 150 lei,

DUHUL CEL RĂU

— ROMAN —

VIII.

IN SPITAL

Bătăia cea mare deslănțuită la începutul lunii Mai, fu grozavă. Șapte zile bătura tunurile austriace și germane întruna, și zi și noapte, fără răgaz și fără odihnă. Tremura pământul toată ziua, aerul părea că fierbe, pădurile hăuliau și pe cer nu vedeai decât fum și flăcări. „Nici când s'o potopi lumea, n'are să fie mai grozav” ziceau feciorii pitulații în tranșee, cu arma în mână și cu o bună doză de cartușe în sac. Fibrele lor se încordaseră, ochii lor ardeau, părul li se scula în cap, când vedeau grozăvenia, care se petrece în jurul lor. Dujmanii împușcau cu acelaș avânt, cu acelaș putere și ghiulele cădeau cu duiumul și în dreapta și în stânga, sfărâmau gardurile de sârmă și nu arare ori nimereau în plinul tranșeelor. Vai de mama aceloră, pe cari ele îi nimereau atunci. Pământul se scormonea tot, găuri adânci se săpau, trupurile schinguite zburau în văzduh și apoi cădeau amestecate cu țărână și pământul se umezea de sângele, care curgea șiroaie...

În ziua a șaptea, dimineața pe la 5, când ziua se ngâna abia cu noaptea, pe întunec aproape, când stelele dispăruseră una câte una și zorile nu se iviseră încă, — atacul începu furios, sălbătec din partea auto-germanilor. Brigada transilvăneană română fu cea dintâi aruncată în foc și comandată la atac. Făcând se târâră pe pânțele ca șerpilor sub ploaia de ghiulele, adăpostindu-se fiecare pe unde putea, înapoia unui trunchi de stejar zdrobit, într'o groapă, într'un tuf, până ajunseră la sârmele tranșeelor ruse, zdrobite cu desăvârșire de artileria lor. Atunci ca un visor, se sculară în picioare, și scoțând urlete grozave, se aruncară cu toată forța spre dușman. A fost ceva grozav, răitor! Sute de feciori cădeau în dreapta și stânga și gemetele lor înfiorătoare periau în zgomotul luptei, în făcănitul mitralierei și'n șuerul gloanțelor. Atacul fu tulgerător, fu măreț! După o clipă de rezistență, Rușii părăsiră tranșeele și o luară la fugă. În urma lor porniră noi batalioane, porni focul de artilerie mai înțesit, mai repede, mai grozav! Zorile, cu ochii lor trandafirli și mângăitorii văzură desfășurându-se câmpul de luptă în toată măreția lui! O întreagă armată cu mil de soldați, cu sute de tunuri, cu mil de cai, în retragere fără cap și fără rezistență și altă armată din urmă, gonind mereu, pușcând, omorând, nimicind. Sute de aeroplane se țineau în urma fugărilor, aripele lor atingeau frunțile arborilor și aruncau bombe cu sutele, scerând cu nemiluită viețile tinere, viețile fragede, viețile nevinovate. Un măcel fioros, un înfricoșător măcel de carne omenească, în cât te mirai, cum poate bunul Dumnezeu suferi tot carnajul acesta...

Brigada Transilvăneană avu grozave pierderi, dar ea avu meritul de-a fi deschis drumul celei mai glorioase înaintări, pe care au avut-o austro-germanii în războiul cel mare. Lupta începută pe tot frontul, îi dădu pe Ruși mult înapoi. Gălșia fu aproape în întregime scăpată, iar în Polonia, linia de bătăie ajinse pela Brestlitovsk, unde a și rămas apoi tot timpul, până la încheierea păcii pe frontul oriental.

Între jertfele românești, căzute cu acest prilej, se

găsea și căprarul Iisie. O schijă de obuz îi reteză capul de pe umere și Ion Pescaru rămase ca trezuit. Abia avu vreme să se uite o clipă la el, căci în celalalt minut fu și el rănit de-un glonț, în umărul drept. El căzu la pământ, dar nu-și pierdu conștiința. La doirtel pași de fratele său de cruce, se târă lângă acesta și rămase nemișcat. Acum, în spitalul din Ungvar, el vede scena aceasta și tremură și-acum carnea pe el, cum și-o reamintește. Iisie după ce pierdu capul, mai făcu vreo patru pași înainte și numai apoi se prăbuși la pământ. Sângele curgea șirol din trupul lui prin rana deschisă între umere și făcu un lac în jurul lui. Încetul cu încetul apoi sângele începu să se scurgă în pământul setos și pe când veniră, cam după vreo 20 de minute, brancardierii, el mai avu încă atâta putere, ca să le facă semn, să-l facă să'nțeleagă, să goloască buzunarele mortului și să le pună pe brancardă, lângă el. Mai mult apoi nu știe nimic. Atâta doar, că ar fi vrut grozav să zică un tatăl nostru lângă trupul mortului și să-și facă o cruce. Ochii lui însuși erau greoi, ploapele se închideau, parcă ar fi fost de plumb și când a încercat să-și miște brațul drept, n'a fost în stare. Apoi nu mai știe nimic... nimic. S'a trezit aci în spitalul acesta, vărut alb, de fi-e greu să te uiți la păreți și când a deschis ochii, — mai întâi n'a văzut decât puțin jur împrejur de el și în fiecare pat câte-o umbră de om. Era noaptea, când și-a căpătat conștiința și o lumină de sfeșnic tremura în colțul odăii, prelingându-se pe pereți și streșprându-se peste cele 20—24 paturi albe, din odăie. În somn câte-un rănit gemea dureros, altul răsufla greoiu. În odăie plutea un aer plin de mirosuri de doctorii. După ce și-a plimbat astfel ochii peste tot cuprinsul acesta, a început să-și dea seama unde se găsește. La stânga lui era o mescloară mică, pe ea căleau sticlute și alte nimicuri doctorcești. La cap o fișă de hârtie albă, pe care era ceva scris, dar nu putea distinge, ce anume. Doar vre-un sfert de ceas să-i fi trecut această cea dintâi trezie a lui și a dormit în pace. A doua zi, când a deschis ochii era ziua, în amaza mare. Unii dintre răniți vorbeau încet și o doamnă tânără și frumoasă, îmbrăcată toată în alb și cu o cruce roșie pe mâna stângă, umbla dela rănit la rănit și-l întreba pe fiecare cum se simte, ce dorește.

Când a trecut pe la patul lui și l'a văzut cu ochii deschși, — s'a oprit și a bătut din palme de bucurie. Se bucura biata femeie, că-l vede trezit și s'a apropiat numai decât de el și l'a mângăiat, și l'a giugiulit, întrebându-l mereu o mulțime de lucruri. Cum însă Pescaru nu știe decât românește, nu pricepe ce zice. I a venit însă în ajutor soldatul de-alături de el. Acesta-i un sas din Ardeal și știe și românește și ungurește. Și cu ajutorul sasului, el pricepe, că a pluit între viață și între moarte, că rana lui e foarte grea, că plumbul a atins o parte din plămână și că i-a sfărâmat umărul, atingând osul. Acum însă, că s'a trezit, e bine, a scăpat de primejdie. Doctorii au trebuit să-l taie numai decât brațul drept din umăr, căci altfel era primejdie să se prăpădească...

Ion Pescaru abia acum își dă seama, ce vorbește vecinul lui, când aude că nu mai are brațul drept. Se uită, vrea să știe: Așa-i într'adevăr! Nu mai simte, că ar avea brațul acesta, numai pe cel stâng. Și dă să se miște, să se pipăie, dar doamna se repede la el și nu-l lasă. Să nu se miște, să stea așa, neclintit, până nu vine doctorul... Ochii lui se umplu de lacrimi și începe să plângă cu hohot... Doamna plină de milă

și de gingașle îl mângâie pe frunte, îl șterge lacrimile cu o batistă albă și moale și plină de miros de violele. Doamne, ce ființă gingașă doamna asta tânără. Poate nici n'o fi ființă omenească, o fi un înger din cer, o nălucă, un vis. Poate el visează toate acestea și nu-i trează. Dar nu! Uite își mușcă cu dinții buzele și simte, că-l dor. Nu, nu visează. E treaz și în jurul lui sunt frați de arme, răniți ca și el și asta-i o doamnă, care-și petrece vremea alinând durerile aceluia, ce suferă atât de mult. Va să zică, atunci e adevărat, ce spune vecinul lui. El nu mai are brațul drept. L'a pierdut, ca să-i rămână în schimb viața!

Ah viața! Da, e bine așa! Câți n'ar vrea să fie ca el. Dar alții sunt și mai rău. Și-au pierdut ochii, și-au pierdut picioarele. Vai și amar de acela. Decât orb, mai bine să nu fi în via de loc. Și schlop, adevărat olog, încă mai merge, că vezi pe toată lumea, și te târaști dintr'un loc într'altul, și totuși mai simți. Dar orbi! Oh, nu, nu, nu!...

Și Ion Pescaru simte în toată grozăvenia el nenorocirea de-a fi orb. Închluindu-și-o pe aceasta, simte că durerea lui proprie se micșorează, și că nici nu-l atât de nefericit, cum s'ar părea. Un braț, adevărat că-i cel drept, dar la urma urmei totuși numai un braț, nu-i așa lucru mare! Incolo nu are nimic. Ochii întregi, picioarele bune și pe deasupra și brațul stâng. La lucru are să se ajute cu acesta. Dar are să-l fie greu, simte el bine, că are să-i fie foarte greu. Va trece multă vreme, până se va deprinde să știe ținea și numai biciul, dar coarnele plugului?

Și gândindu-se la toate acestea, el nu mai plânge. Zimbește doamnei acestuia, care-l îngrijește, care-l mângâie...

În clipa aceea ușa camerei se deschide și intră doctorii. Unul e înalt, slab și cu barbă. Al doilea e mărunț și gros. Amândoi poartă ochelari și amândoi sunt în haine albe... Curios, acli toată lumea-i în haine albe. Și doctorii și doamna asta și răniiți, când se scoală din pat, îmbracă pe ei tot o haină albă de până. Doctorii merg dela pat la pat. Vizitează pe răniți, desfac rănile, le leagă apoi lară și acum doamna cea tânără e în urma lor și le stă în ajutor. Un sergent are în mână o carte și scrie ce-i spun doctorii... Vizita asta ține mult. Până ajung doctorii la patul lui Pescaru, trece mai o jumătate de ceas. Însfârșit iată-i. Doctorul cel înalt pune mâna pe fruntea lui și-i lea mâna stângă să-i pipăie pulsul. E mulțumit pe semne, că se întoarce spre celălalt doctor și-i spune ceva. Zimbește apoi amândoi și se duc mai departe, după ce spune sergentului nu știu ce. Vecinul lui, sasul îl luminează apoi, după ce trec la alt pat doctorii. Au zis că-i bine, dar că legătura nu i-o desfac încă, până peste vreo câteva zile. Au dat apoi poruncă sergentului să n'semne pentru el mâncare bună, o supă de pul...

Ion Pescaru ascultă fericit. Și, când pomește de mâncare vecinul lui, par'că simte într'adevăr, că-i foame. De câte zile n'o fi mâncat, nu știe. Cum să știe, când n'are habar nici ce zi-i astăzi! Pentru el timpul nu mai are niciun șir. Cine știe cât o fi decând a fost rănit, decând e aici? Iși încardă ușor mîntea și ar vrea să se gândească. Stai! Lupta s'a pornit Joi dimineața în 12 Mai. Atunci, în revărsatul zorilor s'a deslănțuit atacul și pela 7—8 dimineața el a fost rănit. De-atunci nu mai știe ce s'a întâmplat și numai cu mare greu își poate aduce aminte și de

felul cum l'au transportat brancardierii. El se vede din nou lungit pe targă și apoi se'nfioară deodată. Vede capul retezat al căprarului Illsie par'că și trupul lui căzut în țărână și sângele lui roșu și ferbinte, scurgându-se și șiroi și făcând baltă prin împrejur. Prin trupul lui slăbit trece un fior și-l podidesc lacrimile după prietenul său bun, după fratele său de cruce. Iși reamintește apoi de seara aceea dinnainte de luptă, când Illsie îl trăsese de-oparte și l-a vorbit atât de jalnic de moartea, pe care o prevăzuse. Cum îl rugase să lea seama de biata lui măicuță, dacă se abate vre-odată prin Vinerea.

Dar de bună seama! Are să se ducă și are să-i spună. Dar cum are să-i spună de moartea feciorului ei? Ah, prea ar fi fioros și prea ar fi o lovitură grozavă pentru sârmana bătrână. Nu, nu are să-i spună adevărul. Întâi are s'o pregătească, are să spună, că Illsie e prizonier, că el l'a văzut cu ochii, când l'au dus Rușii. Asta o să o mângâie pe bătrână. Și pe urmă? Ei pe urmă! Dacă o vedea ea, că nu vine și trec ani și ani de zile, se împacă mai ușor cu gândul, că s'a prăpădit feciorul său...

Da, așa are să se întâmple. Numai de s'ar vindeca, de nu l'ar ținea mult în spital. Dar de ce să nu-l lăsa? În mîntea lui Pescaru se lvi deodată căsuta pusie din Măgura și i se păru că o vede sfărâmată, pustie, nevasta în închisoare, copilul la scorie. Un nou val de durere, ca o furtună, se ridică în sufletul lui amar și chinut. Însfârșit, are să afle adevărul, dacă s'o duce acasă, că de-acum e sigur, că se duce. Îndată ce va fi vindecat, el crede, că-i vor da drumul dela miliție pentru totdeauna. Ce-au să mai facă cu un ciung cum e el, acolo? Doar să-l țină de pomană, că treabă și așa nu mai poate face!... Da, are să se ducă cu siguranță acasă...

Culundă în gânduri, Ion Pescaru nu bagă de seamă cum trece vremea, cum fuge și cum durerile lui trupului se alină. Ușa dela camera răniților se deschide și doi soldați intră cu gamelele pline de corbă. Un miros de mâncare umple largul odăii și Pescaru simte din nou foamea de odinioară. Când soldații îl pun gamela cu corbă de pul pe măsua dela stînga lui, simte un gust de foame, cum n'a simțit niciodată. Dar cum să mănânce? Cum să se miște? Doamna cea tânără intră chiar atunci în odăie și se grăbește spre el. Îl ajută ea. Îl ridică cu grije nișel de spate, îl pune perina mai în sus, ca să stea răzîmat și-i dă cu mâna ei să guste. Curios, par'că e altă lume în jurul lui! Par'că e o lume plină de bunătate, plină de milă și nu mai este neînțelegere și ceartă! Sufletul lui e atât de mișcat în clipa asta!

Și cât de bună e supa! A sorbit-o în câteva clipe și simte, că a prins putere. Și cum ar mai fi mâncat, Doamne. S'a uitat jur împrejur, să vadă, dacă nu mai este ceva. Dar nu mai era nimic. Și doamna a priceput numai decât și i-a spus, că acum, deocamdată nu-i îngădui să mănânce mai mult. Dar porția o să crească zi de zi, până s'o face de tot bine și-apoi n'are să mai sufere de foame. Și vin are să bea mai încolo...

După masă, răniții măncați odată, au început să doarmă. Alții mai vindecați, mai cu putere, s'au sculat din pat și îmbrăcați în hainele acelea albe și având pe deasupra mantalele, au ieșit la soare, sprijiniți de cârji. Ei stau roată, unii pe scaune, alții în picioare și soarele varsă valuri de căldură peste ei. Ce bine se

simt afară, în bătaia soarelui! Dar asta nu ține mult! Un ceas, cel mult două și apoi se culcă iar! Ceasul acesta însă, face mai mult, decât toate doctoriile! El simt cu toții cum îl străbate căldura soarelui până în măruntaie, cum le ușurează sângele, cum prind putere și cum se deschide inima lor îndurerată. Vorbesc ușor, simt plăcere să-și povestească luptele, cum au căpătat rănile, cum au murit camarazii lor. Și așa ușor, vorbă după vorbă, acești frați de suferință, de toate neamurile și de toate armele, se cunosc și se împrietenesc aici în spital. Legături noul de frăție, ca și cele din tranșee, se ncheie între ei. Același suferință, ca și aceiași primejdie, îi face să se iubască, să se stimeze. Într'adevăr e foarte ciudat, cum numai suferința și primejdia singură poate uni pe oameni! Traiul bun, bogăția, trezesc numai plămă și ură. Omul devine nesățul în avere și ar dori tot mai mult să albă, — devine plămuitor, devine fudul și disprețuitor de cel mai sărac și mai năcăjit. Este adevărat, că bogăția e izvor de răutate și de nemulțumire, când sufletul, care o stăpânește e rău, e nesățos, e fudul..

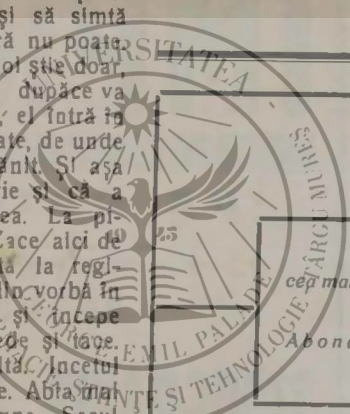
Ion Pescaru rămâne după mâncare nemșcat, vreme îndelungată. Ar vrea par'că să se scoale și el să meargă afară, să guste aerul proaspăt și să simtă căldura soarelui. Dar nu poate, simte el, că nu poate. E prea slab, să ncerce una ca asta. Și apoi știe doar, că nu are încă voință. Poate mâine, poimâine, după ce va mai prinde puteri... Ca să-l treacă de urât, el intră în vorbă cu sasul de-alături. Il întreabă de toate, de unde e, la care regiment servește, unde a fost rănit. Și așa află, că e de pela Bistrița, că e din artilerie și că a fost rănit în Galțița. Dar n'a avut rană grea. La piciorul stâng, o schijă îi intrase în pulpă. Zace aici de trei săptămâni, și așteaptă acum să-l trimită la regiment din zi în zi, că e aproape vindecat. Și din vorbă în vorbă, Pescaru devine și el mai prietenos și începe și el să vorbască. Dar apoi obosește repede și face. Il lasă pe celalalt să vorbască și el ascultă încetul cu încetul însă nu mai prinde toate vorbele. Abia mai aude câte unele și-apoi nu mai aude niciuna. Sasul băgând de seamă, că vorbește numai la pereți, zâmbește pe sub mustața lui galbenă și face și el. Scoate apoi de sub căpătâl tutunul, își răsuțește o țigară groasă și începe să tragă din ea cu adevărată plăcere..

Răniții de pe-afară reintră unul câte unul în cameră și se culcă iar. Cel adormiți se trezesc și vorba începe din nou. Numai câte unul rănit mai greu geme de durere și celalaltii se uită cu milă la el. Toți, cari sunt aici, sunt miloși. Durerile lor l-a îmbunit, le-a făcut inima simțitoare. Câte unul vindecat se duce la patul celui rănit mai greu și caută să-l servească, să-l mângâie. Și vorbele se înșiră și se deșiră ca fulgii de pene, plutesc ca un cântec în surdină, ca un zumzet de alb'ne..

Câte spitale, câți răniți, nu gem în clipa asta în lume! De-alungul și de-alatul, țara întreagă, atâtea țări, suferă aceleași chinuri, aceleași dureri. Fantoma morții se răsfătă dela valurile Volgii și până la cele ale Seinei, dela canalul Măneștii și până la Adriatică. Un zăbranic negru și dollul cel mai trist și mai dureros se întinde peste toate și peste toți. El acopere lumina și alungă vesella, tinereța și râsul. Urtașa crimă, care s'a săvârșit, deslănțuind acest războiu, nu va putea fi niciodată pedepsită! Atâtea e ea de mare, atâtea e de fioroasă atâtea e de monstruoasă!

Dar răzbuirea trebule să urmeze.

SEBASTIAN BORNEMISA



Gazeta de zi
cea mai bună din Ardeal și Banat este
Biruința
Abonamentul 650 lei pe an.
Administrația: Cluj.

„COSINZEANA“

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ

BIROUL:

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ

No. 16



UN EXEMPLAR 6 LEI

PENTRU COLABORATORI:

Manuscrisele trimise trebuiesc scrise citeț, în rânduri rare, pe o singură pagină. Lucrările nepublicate se ard.



PENTRU AUTORI ȘI EDITORI:

Lucrările trimise într'un singur exemplar se publică numai la bibliografie. Pentru recenzii trimiteți două exemplare pe adresa redacției. Revistele fac excepție dela această regulă.

ABONAMENTE:

PE UN AN ÎN ȚARĂ 300 L.

ÎN STRĂINĂTATE 600 L.



UN EXEMPLAR 6 LEI

A apărut: CALENDARUL „LUMEA ȘI ȚARA“

cu numeroase ilustrații, articole, povești, snoave,
ghicitori și poezii populare.
Prețul 15 Lei, recomandat 21 Lei.
Banii se trimit pe adresa „LUMEA ȘI ȚARA“
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 16.



**ABONAȚI
pentru săteni**

foaia populară ilustrată

„LUMEA ȘI ȚARA“

Adresa:

CLUJ, PIAȚA CUZA VODA 16

Numeri de probă gratuit

**CADOUL
CEL MAI FRUMOS**

pe care-l poți face
unul prieten, rude
sau cunoscut, este o
colecție din revista
săptămânală

„COSINZEANA“

cu sute de ilustrații,
poezii, nuvele, schițe,
romane, articole, dări
de seamă și flori de
o zi.

Colecția din anul 1922
120, cea din 1923, 150 Lei.
din 1924 și 1925 câte 200 Lei.

IMPRIMATE

DE ORICE NATURĂ

FURNIZEAZĂ
PROMPT ȘI EFTIN

TIPOGRAFIA Dr. S. BORNEMISA

1, PIAȚA CUZA VODĂ 16

COMENZI

VENITE PRIN POȘTĂ SE EXECUTĂ CU PRECĂDERE